

UKRAINE, CHINA, SAUDI ARABIA, TÜRKIYE, PAKISTAN, INDIA, SOUTH AFRICA, NIGERIA, AZERBAIJAN, KYRGYZSTAN, POLAND, PHILIPPINES, NORTH MACEDONIA, SLOVAKIA, LAOS, MEXICO, MALAYSIA, ALGERIA, TURKISH REPUBLIC OF NORTHERN CYPRUS

17TH INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL, HUMANITIES, ADMINISTRATIVE, AND EDUCATIONAL SCIENCES IN A CHANGING WORLD PROCEEDINGS BOOK

DOI: https://doi.org/10.30546/19023.978-9952-8605-0-4.2025.09.
ISBN: 978-9952-8605-0-4

EDITORS
PROF. DR. AZİZJON BOBOJONOV
PROF. DR. SİBEL KARAKELLE

17TH INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL, HUMANITIES, ADMINISTRATIVE, AND EDUCATIONAL SCIENCES IN A CHANGING WORLD

PROCEEDINGS BOOK

OCTOBER 04-06, 2025

(ONLINE & FACE TO FACE PARTICIPATION)

URGENCH, UZBEKISTAN

DOI: https://doi.org/10.30546/19023.978-9952-8605-0-4.2025.09.

ISBN: 978-9952-8605-0-4

EDITORS

PROF. DR. AZİZJON BOBOJONOV

PROF. DR. SİBEL KARAKELLE

BZT TURAN PUBLISHING HOUSE®

UNITED STATES, AZERBIJAN

17th INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL, HUMANITIES, ADMINISTRATIVE, AND EDUCATIONAL SCIENCES IN A CHANGING WORLD

OCTOBER 04-06, 2025
ONLINE & IN-PERSON PARTICIPATION
URGENCH, UZBEKISTAN

CONGRESS PROCEEDINGS BOOK

EDITORS

PROF. DR. AZIZJON BOBOJONOV
PROF. DR. SIBEL KARAKELLE

BZT TURAN AKADEMİ YAYINEVİ®
UNITED STATES | AZERBAIJAN
Published in Baku, Azerbaijan
TR: +90543 671 0123 GR: +994 50 300 2920
changingworldcongress@gmail.com
https://changingworldcongress.com/

All rights reserved
BZT TURAN AKADEMİ YAYINEVİ®
BZT TURAN ACADEMY PUBLISHING HOUSE
Publishing Date: 14.10.2025
DOI: https://doi.org/10.30546/19023.978-9952-8605-0-4.2025.09.
ISBN: 978-9952-8605-0-4

CONGRESS ID

CONGRESS NAME

17TH INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL, HUMANITIES, ADMINISTRATIVE, AND EDUCATIONAL SCIENCES IN A CHANGING WORLD

DATE AND VENUE

OCTOBER 04-06, 2025 | URGENCH, UZBEKISTAN

ONLINE & IN-PERSON PARTICIPATION (URGENCH, UZBEKISTAN)

(FROM 19 DIFFERENT COUNTRIES)

UKRAINE, CHINA, SAUDI ARABIA, TÜRKIYE, PAKISTAN, INDIA, SOUTH AFRICA, NIGERIA, AZERBAIJAN, KYRGYZSTAN, POLAND, PHILIPPINES, NORTH MACEDONIA, SLOVAKIA, LAOS, MEXICO, MALAYSIA, ALGERIA, TURKISH REPUBLIC OF NORTHERN CYPRUS.

ORGANIZERS & PARTICIPANT INSTITUTIONS

BZT Turan Academy, Türkiye

Baku State University, Azerbaijan

Tashkent State University of Economics, Uzbekistan

Mindanao University, Philippines

Mehmet Akif Ersoy University, Türkiye

Atatürk University, Türkiye

Presidents of Organization Committee

Prof. Dr. Azizjon BOBOJONOV

Prof. Dr. Sibel KARAKELLE

President of Scientific Committee

Prof. Dr. Fadil ZENDELLI

Prof. Dr. Sibel KARAKELLE

President of Coordinators' / General Coordinator

Dr. Nigar EMECEN EZGİN

ACCEPTED PAPERS

81 Turkish Participants

120 Foreign Participants

201 Total Participants

%59 Foreign Participant Rate

%41 Turkish Participant Rate

REFUSED PAPERS

4 Turkish Participants

EVALUATION PROCESS

All Submissions Have Passed a Double-Blind Referee Evaluation Process

All Responsibility for the Works Belongs to the Author

17. ULUSLARARASI DEĞİŞEN DÜNYADA SOSYAL, BEŞERİ, İDARİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ | AKADEMİK TEŞVİK BELGESİ

04-06 EKİM 2025

SAYIN KATILIMCI;

04-06 Ekim 2025 tarihlerinde ZOOM üzerinden çevrimiçi ve Özbekistan'ın Urgenç kentinde yüz yüze olarak gerçekleştirilen 17. ULUSLARARASI DEĞİŞEN DÜNYADA SOSYAL, BEŞERİ, İDARİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ akademik teşvik kriterlerini sağlamaktadır. Toplam 201 adet bildirinin yer aldığı kongre üç gün boyunca çevrimiçi ve yüz yüze olarak gerçekleştirilmiştir.

Türkiye dışından toplam **19 farklı ülkeden** katılım sağlanmış olup, **5 farklı ülkeden** açılış konuşması yer almıştır. 201 adet bildirinin 120 tanesi yurt dışından, 81 tanesi Türkiye'den katılımcı tarafından sunulmuştur. Kongrenin **yabancı katılımcı oranı %59'dur.**

İş bu belge üniversitelerin kurullarında kullanılmak üzere kongre sekretaryası tarafından hazırlanmış olup, aşağıda belirtilen iletişim adresleri üzerinden teyit edilebilmektedir.

Kongremize ilginiz için teşekkür ederiz.
Saygılarımızla,

Prof. Dr. Yueqi ZHANG
Organization Committee Member

BELGENİN DOĞRULUK KONTROLÜ:
E-mail: changingworldcongress@gmail.com
Mobile: +90(543) 671 0123
Web sitesi: https://www.changingworldcongress.com/

DAY (2) – SESSION (1) - HALL (3) | GÜN (2) - OTURUM (1) - SALON (3)

MEETING ID: 830 3961 2082
PASSWORD: 974605

	05.10.2025	Time: 13^{00}-15^{30} (Turkey Local time GMT+3) Time: 15^{00}-17^{30} (Uzbekistan Local time GMT+3)	MODERATOR / HEAD OF THE SESSION: *Mehmet Emin YAŞAR* COORDINATOR: *Baha Ahmet YILMAZ*
	Authors	**Affiliation**	**Topic title**
13^{00}-13^{15}	Hüseyin AVCI	*Erciyes University, Türkiye*	CITY BRANDING THROUGH DIGITAL TRANSFORMATION: A COMPARATIVE ANALYSIS OF KAYSERI WITH EUROPEAN CITIES
13^{15}-13^{30}	Nihal ACAR	*Sivas Cumhuriyet University, Türkiye*	HOW TO DO AN INDIVIDUAL DIGITAL DETOX
13^{30}-13^{45}	Nihal ACAR	*Sivas Cumhuriyet University, Türkiye*	SOLUTION PROPOSAL FOR RELIEVING SOCIAL NETWORK FATIGUE: "DIGITAL DETOX"
13^{45}-14^{00}	Neslihan KOCAÖMER	*Suleyman Demirel University, Türkiye*	BRANDS TRANSPARENCY PRACTICES: THE NEW FACE OF ACCOUNTABILITY
14^{00}-14^{15}	Labaran ISIAKU	*Cyprus International University, Northern Cyprus*	AI ADOPTION IN BUSINESS: BALANCING INNOVATION WITH ETHICAL RESPONSIBILITY
14^{15}-14^{30}	Büşra AYDIN Fatma ARPACI	*Gazi University, Türkiye*	DECISION-MAKING PROCESSES IN SOCIAL WORK PRACTICES BASED ON INTERDISCIPLINARY COLLABORATION
14^{30}-14^{45}	Esad Kamil TOSUN Hasan BATMAZ	*Karabuk University, Türkiye*	DIGITAL DISPLAY AT A PRICE: EXAMINING SOCIAL MEDIA CONSUMPTION VIA MEANING IN LIFE AND MINDFULNESS
14^{45}-15^{00}	Mehmet Barış ALBAYRAK	*İzmir Ekonomi Üniversitesi, Türkiye*	PLATO AND EDUCATION
15^{00}-15^{15}	Bulut DÜLEK Mehmet Emin YAŞAR	*Van Yüzüncü Yıl University, Türkiye* *Bingöl University, Türkiye*	ENVIRONMENTAL PERSPECTIVES OF THE YOUNG GENERATION: UNIVERSITY STUDENTS' LEVELS OF ENVIRONMENTAL AWARENESS AND CONCERN
15^{15}-15^{30}	Mehmet Emin YAŞAR Bulut DÜLEK	*Bingöl University, Türkiye* *Van Yüzüncü Yıl University, Türkiye*	THE EFFECT OF MINIMALIST CONSUMPTION ON INDIVIDUALS' LIFE SATISFACTION: AN EMPIRICAL STUDY

DOI: https://doi.org/10.30546/19023.978-9952-8605-0-4.2025.09.
ISBN: 978-9952-8605-0-4

GENÇ KUŞAKTA ÇEVREYE BAKIŞ: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVRESEL FARKINDALIK VE KAYGI DÜZEYLERİ

Doç. Dr. Bulut DÜLEK

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
ORCID NO: 0000-0002-3474-7220

Öğr. Gör. Mehmet Emin YAŞAR

Bingöl Üniversitesi, Solhan Meslek Yüksekokulu.
ORCID NO: 0000-0000-0000-0000

ÖZET

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin çevresel farkındalık ve çevresel kaygı düzeylerinin analiz edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada üniversite öğrencilerinin çevresel farkındalık ve çevresel kaygı düzeyleri ölçülmüş ve bu değişkenlerin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği analiz edilmiştir. Ayrıca çalışmada çevresel farkındalık ile çevresel kaygı arasındaki ilişki de analiz edilmiştir. Veri toplama sürecinde anket ve ölçeklerden yararlanılarak, öğrencilerin çevresel farkındalık ve çevresel kaygı eğilimleri değerlendirilmiştir. Katılımcılardan elde edilen verilerin analizi SPSS 23 paket programı aracılığı ile yapılmıştır. Çalışmada frekans, faktör ve güvenilirlik analizleri, normallik testi ile farklılık testlerinden yararlanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, üniversite öğrencilerinin çevresel farkındalık ve kaygı düzeylerinin genel olarak yüksek seviyede olduğu belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerinin çevresel farkındalık düzeyleri ile cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı bir fark bulunamazken, çevresel kaygı ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre kadın öğrencilerin çevresel kaygı düzeylerinin erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Ayrıca çevresel farkındalık ile çevresel kaygı arasında ortay düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır. Çalışmanın bulguları, üniversite öğrencilerinin çevresel hassasiyetlerinin ve eğilimlerinin ortaya çıkarılmasına katkı sunmaktadır. Ayrıca sürdürülebilirlik ve çevresel konular açısından daha etkili stratejilerin geliştirilmesine yönelik önemli ipuçları da sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çevresel Farkındalık, Çevresel Kaygı, Sürdürülebilirlik.

DOI: https://doi.org/10.30546/19023.978-9952-8605-0-4.2025.09.
ISBN: 978-9952-8605-0-4

ENVIRONMENTAL PERSPECTIVES OF THE YOUNG GENERATION: UNIVERSITY STUDENTS' LEVELS OF ENVIRONMENTAL AWARENESS AND CONCERN

ABSTRACT

This study aims to analyze the levels of environmental awareness and environmental concern among university students. The study examines whether these variables differ according to gender and investigates the relationship between environmental awareness and environmental concern. Data were collected through surveys and scales designed to assess students' environmental awareness and concern tendencies. The collected data were analyzed using SPSS 23. Descriptive statistics, factor and reliability analyses, normality tests, and difference tests were conducted. The results indicate that university students generally exhibit high levels of both environmental awareness and environmental concern. No significant difference was found between students' environmental awareness levels and gender. However, a significant difference was observed between environmental concern levels and gender, with female students reporting higher levels of environmental concern than male students. Furthermore, a moderate positive relationship was identified between environmental awareness and environmental concern. The findings contribute to understanding university students' environmental sensitivity and tendencies and provide important insights for developing more effective strategies regarding sustainability and environmental issues.

Keywords: Environmental Awareness, Environmental Concern, Sustainability

GİRİŞ

Çevresel tutumlar, bireylerin çevreyle ilgili konulara yönelik inançlarını, duygusal tepkilerini ve davranışsal niyetlerini kapsamaktadır (Schultz vd., 2004). Bu bağlamda çevresel farkındalık, doğal kaynakların korunmasının, ekolojik dengenin sürdürülmesinin ve insan faaliyetlerinden kaynaklanan olumsuz etkilerin azaltılmasının önemini kavramada kritik araç olarak değerlendirilmektedir. Çevresel farkındalık, yalnızca çevre sorunlarının tanınmasıyla sınırlı olmayıp, aynı zamanda bireylerin günlük yaşamlarında çevre dostu kararlar alabilmelerini de mümkün kılmaktadır. Tüketicilerin çevresel sürdürülebilirlik konusunda bilinçlenmeleri, satın alma davranışlarını doğrudan etkilemektedir.

Literatürde, çevresel farkındalığı yüksek bireylerin çevreye zarar verme potansiyeli olan ürünleri satın almaktan kaçınma eğiliminde oldukları belirtilmektedir (Aruga, 2020). Bu durum, çevresel farkındalığın yalnızca bireysel düzeyde değil, toplumsal düzeyde de önemli sonuçlar doğurduğunu göstermektedir. Öte yandan, çevresel kaygı kavramı, bireylerin çevre sorunları karşısında hissettikleri endişe, sorumluluk ve gelecek nesillere yönelik duyarlılığı ifade etmektedir. Çevresel kaygı düzeyi yüksek bireylerin, çevre sorunlarına karşı daha duyarlı oldukları ve çevreci davranışlara yöneldikleri bulgulanmıştır.

Genç kuşak, özellikle üniversite öğrencileri, toplumsal dönüşümde kritik bir aktör olarak görülmektedir. Üniversite yılları, bireylerin değer, tutum ve davranışlarının şekillendiği bir dönemdir.

Dolayısıyla üniversite öğrencilerinin çevresel kaygı ve farkındalık düzeylerinin incelenmesi gelecekteki tüketim alışkanlıklarının anlaşılması açısından önem taşımaktadır. Sonuç olarak, çevresel kaygı ve farkındalık, genç kuşağın çevreye bakışını anlamada temel unsurlar olarak değerlendirilebilir. Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin çevresel kaygı ve farkındalık düzeyleri incelenerek, cinsiyet farklılıkları ve bu iki kavram arasındaki ilişki ele alınmaktadır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR

Çevresel farkındalık, çevresel sorunların bireysel olarak farkında olmak ve ekosistem koşullarına ilişkin endişe duymaktır. Çevreyi koruma önemini anlamak ve ekosistemlerin tehditlerini fark etmeyi içerir (Hastürk, 2021; Dalkılıç vd., 2024). Çevresel farkındalık literatürü incelendiğinde, bireysel seviyede çevresel sorunlar ile ilgili olarak yeterli düzeyde bilgi sahibi olunmadığı ve hem toplumsal hem de bireysel olarak yeteri kadar önlem alınamadığı gözlemlenmektedir (Özbebek vd., 2012). Lee (2009), çevresel kaygıyı, bireylerin çevreye karşı endişelerini ve şefkatini yansıtan bir tutum olarak tanımlamıştır. Felix vd. (2018), literatürün büyük çoğunluğunun çevresel kaygıyı, çevresel açıdan sorumlu davranışları desteklemeye yardımcı olduğu için kritik bir yapı olarak ele aldığını savunmuştur.

Literatürde cinsiyetin çevresel farkındalık üzerindeki etkisine dair farklı bulgular bulunmaktadır. Bazı araştırmalar kadınların çevreye yönelik daha yüksek farkındalık ve duyarlılık sergilediğini (Zelezny vd. 2000; Baydar vd. 2022) belirtirken, diğer çalışmalar ise bu farkın her zaman anlamlı düzeyde olmadığını rapor etmiştir (Değirmenci, 2020).

Zelezny vd. (2000) yaptıkları meta-analiz çalışmasında, kadınların çevresel tutum ve davranışlarının erkeklerden daha güçlü olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde, Dunlap ve Van Liere (2008) de kadınların çevre sorunlarını daha ciddi bir tehdit olarak algıladığını ve bu nedenle daha yüksek düzeyde çevresel kaygı taşıdıklarını belirtmektedir. Dalkılıç ve arkadaşları (2024) da lise öğrencilerinin çevresel kaygı düzeylerinin cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılaştığı tespit etmişlerdir. Bu çalışmaya göre kızların çevresel kaygı düzeylerinin erkeklere görece daha fazla olduğu belirlenmiştir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin çevresel farkındalık ve kaygı düzeylerinin analiz edilmesidir. Bu kapsamda 247 üniversite öğrencisi ile yüz yüze anket uygulanmıştır. 247 katılımcıdan oluşan örneklem büyüklüğü, çalışmada kullanılan 10 ölçek maddesinin toplamından 10 kat daha fazla olup, bu da örneklem büyüklüğünün yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir (Hair vd., 2006). Çalışma kapsamında kullanılan çevresel farkındalık ölçeğine ilişkin ifadeler Ersükmen (2014) çalışmasından, çevresel kaygı ölçeğine ilişkin ifadeler ise Kim ve Choi (2005) çalışmasından uyarlanarak hazırlanmıştır. Verilerin analizinde ise SPSS23 paket programı kullanılmış ve bu analizlerde frekans ve farklılık testi analizlerinden yararlanılmıştır. Bu analizler, araştırmanın

DOI: https://doi.org/10.30546/19023.978-9952-8605-0-4.2025.09.
ISBN: 978-9952-8605-0-4

amaçlarına ulaşılmasına ve çevresel farkındalık ile çevresel kaygı düzeylerinin çeşitli faktörlere göre nasıl farklılık gösterdiğinin ortaya konulmasına yardımcı olmaktadır.

BULGULAR

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Veriler

		Frekans	Yüzde(%)
Cinsiyet	Kadın	163	66,0
	Erkek	84	34,0
	Toplam	247	100,0
Yaş	18-24	224	90,7
	25-34	17	6,9
	35-44	6	2,4
	Toplam	247	100,0
Eğitim durumu	Önlisans	180	72,9
	Lisans	63	25,5
	Lisansüstü	4	1,6
	Toplam	247	100,0

Katılımcıların % 67,5'i kadın, %32,5'i erkek, %90,7'si 18-24 yaşa aralığındadır. Ayrıca öğrencilerin %72,9'u önlisans, %25,5'i lisans ve %1,6'sı da lisansüstü düzeyde eğitim görmektedirler.

Katılımcılardan elde edilen veri doğrultusunda çevresel farkındalık ve çevresel kaygı ölçeklerine ilişkin faktör ve güvenilirlik analizleri sonuçları Tablo-2'de yer almaktadır

DOI: https://doi.org/10.30546/19023.978-9952-8605-0-4.2025.09.
ISBN: 978-9952-8605-0-4

Tablo 2. Faktör ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları

	Faktör yükü	Faktör Açıklayıcı	Faktör Güvenilirliği
Çevresel Farkındalık			
Atıklardan kaynaklanan çevre sorunlarını önlemek için, geri dönüşüm hakkında bilgi veren televizyon programlarını izlerim.	,792		
Çevre sorunları hakkında bilgi edinmek isterim.	,652		
		56,880	,871
Gazete okurken çevreyle ilgili konulara dikkat ederim.	,852		
Ekonomik ürünler yerine çevre dostu ürünler satın almayı tercih ederim. .	,813		
Çevreyi korumak için özel ulaşım yerine toplu taşıma araçlarını kullanmayı tercih ederim.	,719		
Çevresel Kaygı			
Çevrenin durumu konusunda son derece endişeliyim.	,746		
İnsanlık çevreye ciddi şekilde zarar veriyor.	,883		
İnsanların doğaya müdahalesi genellikle korkunç sonuçlar doğurur.	,880	15,518	,923
Doğanın dengesi çok hassastır ve kolayca bozulabilir.	,865		
İnsanlar yaşamını sürdürebilmek için doğa ile uyum içinde yaşamak zorundadır.	,817		
KMO Örneklem Yeterliliği= ,912			
Bartlett Küresellik Testi **Ki Kare=** 2170,298 **df=** ,45 **p=** ,000			

KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) değeri için kabul edilebilir alt değer düzeyinin 0,50 ve üzerinde olması gerektiği belirtilmektedir (Cengiz, 2017). Bu doğrultuda, araştırma ölçeklerinin faktör analizine uygunluğu tespit edilmiştir. KMO değeri bu düzeyde olduğunda, verilerin faktör analizine uygun olduğu ve örneklemin yeterli büyüklükte olduğu kabul edilmektedir. Ayrıca, anketin güvenilirliğini değerlendirmek için kullanılan alfa katsayısının 0,70 ve üzerinde olması gerektiği ifade edilmektedir (Kalaycı, 2009). Yapılan analizlere göre ölçeklerin yüksek güvenilirliğe sahip olduğu görülmektedir. Veri analizinde parametrik veya parametrik olmayan yöntemlerin tercih edilip edilmeyeceğine karar verebilmek amacıyla çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanmıştır. Ölçek puanlarının normal dağılım

DOI: https://doi.org/10.30546/19023.978-9952-8605-0-4.2025.09.
ISBN: 978-9952-8605-0-4

gösterip göstermediğini değerlendirebilmek adına, çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1,5 ile -1,5 arasında olması gerektiği kabul edilmektedir (Tabachnick vd., 2013).

Tablo 3. Normallik Testi Analiz Sonuçları

	Ortalama	Std Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Çevresel Farkındalık	3,32	,94	-,653	,430
Çevresel Kaygı	3,72	1,02	-,905	,386

Tablo 3'teki değerler ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği göstermektedir. Bu doğrultuda analizlerde parametrik yöntemlerden t testi kullanılmasına karar verilmiştir.

Tablo 4. Çevresel Farkındalığa İlişkin Tanımlayıcı Bulgular

	Kesinlikle Katılmıyorum		*Katılmıyorum*		*Kararsızım*		*Katılıyorum*		*Tamamen Katılıyorum*	
	F	*(%)*	*F*	*(%)*	*F*	*(%)*	*F*	*(%)*	*F*	*(%)*
Atıklardan kaynaklanan çevre sorunlarını önlemek için, geri dönüşüm hakkında bilgi veren televizyon programlarını izlerim.	41	12,9	50	15,8	75	23,7	117	36,9	34	10,7
Çevre sorunları hakkında bilgi edinmek isterim.	25	7,9	30	9,5	71	22,4	137	43,2	54	17,0
Gazete okurken çevreyle ilgili konulara dikkat ederim.	31	9,8	47	14,8	92	29,0	114	36,0	33	10,4
Ekonomik ürünler yerine çevre dostu ürünler satın almayı tercih ederim. .	26	8,2	40	12,6	92	29,0	117	36,9	42	13,2
Çevreyi korumak için özel ulaşım yerine toplu taşıma araçlarını kullanmayı tercih ederim.	39	12,3	37	11,7	88	27,8	102	32,2	51	16,1

Tablo 4' e göre üniversite öğrencilerinin çevresel farkındalık düzeyleri genel olarak yüksek görünmektedir. Katılımcıların çoğunluğu, çevreyle ilgili bilgi edinmeye ve çevresel sorumluluklarını yerine getirmeye yönelik olumlu tutum sergilemektedir. Örneğin, "Çevre sorunları hakkında bilgi edinmek isterim" ifadesinde, öğrencilerin %60,2'si bu konuda güçlü bir ilgi göstermektedir. Benzer şekilde, "Atıklardan kaynaklanan çevre sorunlarını önlemek için, geri dönüşüm hakkında bilgi veren televizyon programlarını izlerim" maddesinde, öğrencilerin %47,6'sı düzenli olarak geri dönüşüm

DOI: https://doi.org/10.30546/19023.978-9952-8605-0-4.2025.09.
ISBN: 978-9952-8605-0-4

bilgisi edinmeye yönelik davranış sergilediklerini belirtmiştir. Ayrıca, öğrencilerin günlük yaşamda çevre dostu seçimler yapma eğilimi de dikkat çekmektedir. Örneğin, çevre dostu ürünleri tercih etme maddesinde %50,1'i bu davranışı benimsemektedir. Toplu taşıma kullanımı konusunda ise %48,3'ü çevresel duyarlılık göstermektedir.

Tablo 5. Çevresel Kaygıya İlişkin Tanımlayıcı Bulgular

	Kesinlikle Katılmıyorum		***Katılmıyorum***		***Kararsızım***		***Katılıyorum***		***Tamamen Katılıyorum***	
	F	***(%)***	***F***	***(%)***	***F***	***(%)***	***F***	***(%)***	***F***	***(%)***
Çevrenin durumu konusunda son derece endişeliyim.	28	8,8	30	9,5	69	21,8	111	35,0	79	24,9
İnsanlık çevreye ciddi şekilde zarar veriyor.	26	8,2	27	8,5	53	16,7	110	34,7	101	31,9
İnsanların doğaya müdahalesi genellikle korkunç sonuçlar doğurur.	21	6,6	25	7,9	79	24,9	109	34,4	83	26,2
Doğanın dengesi çok hassastır ve kolayca bozulabilir.	22	6,9	22	6,9	56	17,7	126	39,7	91	28,7
İnsanlar yaşamını sürdürebilmek için doğa ile uyum içinde yaşamak zorundadır.	19	6,0	19	6,0	57	18,0	110	34,7	112	35,3

Tablo-5, üniversite öğrencilerinin çevresel kaygı düzeylerinin genel olarak yüksek olduğunu göstermektedir. Katılımcıların çoğunluğu, çevre sorunları ve doğaya müdahaleler konusunda ciddi endişe taşımaktadır. Örneğin, "Çevrenin durumu konusunda son derece endişeliyim" maddesinde, öğrencilerin %59,9'u çevresel kaygılarını güçlü şekilde ifade etmiştir. Benzer şekilde, "İnsanlık çevreye ciddi şekilde zarar veriyor" ifadesinde %66'sı insan faaliyetlerinin doğa üzerindeki olumsuz etkilerini fark ettiğini belirtmiştir. Ayrıca, öğrenciler doğanın hassasiyeti ve insanların doğa ile uyumu konularında da yüksek duyarlılık göstermektedir. "Doğanın dengesi çok hassastır ve kolayca bozulabilir" maddesinde %68,4'ü "İnsanlar yaşamını sürdürebilmek için doğa ile uyum içinde yaşamak zorundadır" maddesinde ise %70,0'ıbu görüşe katılmaktadır.

Tablo 6. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine İlişkin T Testi Analizi

	Cinsiyet	**N**	**X**	**ss**	**t**	**p**
Çevresel Farkındalık	**Kadın**	163	3,37	,90	1,240	,216
	Erkek	84	3,22	,99		
Çevresel Kaygı	**Kadın**	163	3,82	,96	2,205	,028*
	Erkek	84	3,52	1,09		

DOI: https://doi.org/10.30546/19023.978-9952-8605-0-4.2025.09.
ISBN: 978-9952-8605-0-4

Tablo 6'ya göre üniversite öğrencilerinin çevresel farkındalık ve çevresel kaygı düzeylerinin cinsiyetleri bakımından değerlendirilmesine ilişkin yapılan t testi sonuçlarına göre çevresel farkındalık (t=1,240; p>,05) faktörü ile katılımcıların cinsiyeti arasında %95 güven aralığında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu durum, erkek ve kadın öğrenciler arasında çevresel farkındalığa ilişkin algılamaların benzer olduğunu ve cinsiyetin bu konuda belirleyici bir faktör olmadığını ortaya koymaktadır. Çalışmada elde edilen bu sonuç, Değirmenci (2020) tarafından yapılan çalışma sonuçları ile de benzerlik göstermektedir. Çevresel kaygı (t=2,205; p<,05) faktörü ile katılımcıların cinsiyeti arasında %95 güven aralığında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kadınlar erkeklere kıyasla daha yüksek düzeyde çevresel kaygı bildirmiştir. Bu sonuç, kadınların çevresel tehditlere karşı daha duyarlı olduklarını ortaya koyan önceki çalışmalarla (Zelezny, 2000; Dunlap ve Van Liere, 2008; Dalkılıç vd., 2024) uyumludur.

Tablo 7. Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular

		Çevresel Farkındalık	Çevresel Kaygı
Çevresel Farkındalık	Pearson Correlation	1	,560**
	p		,000
	N	247	247
Çevresel Kaygı	Pearson Correlation	,560**	1
	p	,000	
	N	247	247

Tablo 7'de yer alan sonuçlara göre çevresel farkındalık ile çevresel kaygı arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde güçlü bir ilişki bulunmuştur ($r = 0,560$, $p < 0,01$). Bu bulgu, çevre konusunda farkındalığı yüksek bireylerin çevresel kaygılarının da arttığını göstermektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma, üniversite öğrencilerinin çevresel kaygı ve çevresel farkındalık düzeylerini ortaya koymayı amaçlamış ve bu iki kavram arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma bulguları, genç kuşağın çevreye karşı duyarlı olduğunu, çevresel farkındalığın kaygı düzeyini artırdığını göstermektedir. Yapılan analizler neticesinde çevresel farkındalık açısından cinsiyetin belirleyici bir değişken olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak çevresel farkındalığın bireylerin yaş, eğitim düzeyi veya çevresel deneyimleri gibi diğer demografik ve sosyo-kültürel faktörlerle birlikte incelenmesi, bu konudaki daha kapsamlı bir anlayış geliştirilmesine katkı sağlayacaktır

Çalışmada yapılan başka bir analiz sonucu, cinsiyetin çevresel kaygı üzerinde önemli bir belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Bulgulara göre, kadınların çevresel kaygı düzeyleri erkeklere kıyasla anlamlı derecede daha yüksektir. Kadınların daha yüksek düzeyde çevresel kaygı hissetmeleri, çevresel farkındalık ve sürdürülebilir davranışlara yönelik politikaların geliştirilmesinde dikkate

alınması gereken bir unsur olarak değerlendirilebilir. Araştırmanın bir diğer önemli bulgusu, çevresel farkındalık ile çevresel kaygı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin bulunmasıdır. Sonuçlar çevresel farkındalığa sahip öğrencilerin kaygı düzeylerinin arttığını ve çevreye duyarlı davranışları tetiklediğini göstermektedir.

Çalışma, çevresel kaygı ve farkındalık arasındaki ilişkinin, çevresel tutumların oluşumunda ve genç kuşağın çevreye yönelik davranışsal niyetlerinin anlaşılmasında önemli bir temel oluşturduğunu göstermektedir. Çevresel kaygının farkındalıkla ilişkili olması, çevre dostu davranışların teşvik edilmesinde kaygıyı motive edici bir unsur olarak kullanma stratejilerini gündeme getirmektedir. Bu çalışmada korelasyon analizi kullanıldığından, değişkenler arasındaki nedensel ilişkiler net olarak belirlenememiştir. Gelecek araştırmalarda yapısal eşitlik modeli (SEM) veya deneysel tasarımlar ile kaygı ve farkındalık arasındaki nedensellik incelenebilir.

KAYNAKÇA

Baydar, V., Ersoy, A. F., & Ongun, H. (2022). Üniversite Öğrencilerinin Çevresel Farkındalık Düzeylerinin Bazı Sosyodemografik Değişkenlere Ve Algılanan Yetiştirme Stillerine Göre İncelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 26(1), 165-182.

Cengiz, H. D. (2007). Faktör analizi ile 2006 Dünya Kupası'na Katılan Takımların Sıralamasının Belirlenmesi. *Marmara Üniversitesi İBBF Dergisi,* 13(2), 351370

Dalkılıç, E., Erbaşı, A., & Erbaşı, N. (2024). Lise Öğrencilerinin Çevresel Farkındalık, Çevresel Kaygı Ve Çevresel Tutum Düzeylerinin Ve Kavramlar Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesi. *Bogazici University Journal of Education*, 41(2), 93-111.

Değirmenci, B. (2020). Çevresel Bilinç ile Çevresel Bağlılık İlişkisinin" Demografik Özellikler" Bağlamında İncelenmesi. *Balkan & Near Eastern Journal of Social Sciences (BNEJSS)*, *6*(4).

Dunlap, R. E., & Van Liere, K. D. (2008). The" new environmental paradigm". *The journal of environmental education*, *40*(1), 19-28.

Felix, R., Hinsch, C., Rauschnabel, P.A., Schlegelmilch, B.B. (2018), Religiousness And Environmental Concern: A Multilevel And Multicountry Analysis Of The Role Of Life Satisfaction And İndulgence. *Journal of Business Research,* 91, 304-312

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. (2006). Multivariate data analysis . Uppersaddle River.

Hastürk, G. (2021). Examining Teacher Candidates' Environmental Awareness İn Terms Of Different Variables. *International Journal of Active Learning*, *6*(1), 52-68.

Kalaycı, Ş. (2009). Spps Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Ankara: Asil Yayınevi, 5. Baskı

Kim, Y., & Choi, S. M. (2005). Antecedents Of Green Purchase Behavior: An Examination Of Collectivism, Environmental Concern, and PCE. *Advances in consumer research*, *32*, 592.

Lee, K. (2009), Gender Differences İn Hong Kong Adolescent Consumers' Green Purchasing Behavior. *Journal of Consumer Marketing*, 26(2), 87-96.

Özbebek Tunç, A., Akdemir Ömür, G., & Düren, A. Z. (2012). Çevresel Farkındalık. *Journal of Faculty of Political Science*, *47*.

Schultz PW, Shriver C, Tabanico JJ, et al. 2004. Implicit connections with nature. J *EnvironPsychol* 24:31–42

Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. (2013). Using multivariate statistics (Vol. 6, pp. 497-516). Boston, MA: pearson.

Zelezny, L. C., Chua, P. P., & Aldrich, C. (2000). New Ways Of Thinking About Environmentalism: Elaborating On Gender Differences İn Environmentalism. *Journal of Social issues*, *56*(3), 443-457.